Stockholms läns landsting

Landstingsrådsberedningen

SKRIVELSE
2016-09-07

LS 2016-0929

Landstingsstyrelsen

Yttrande över delbetänkandet Regional indelning - tre nya län (SOU 2016:48)

Föredragande landstingsråd: Torbjörn Rosdahl

Ärendebeskrivning

Finansdepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över delbetänkandet Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48).

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen besluta

att avge yttrande till Finansdepartementet över delbetänkandet Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48) i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande.

Landstingsrådsberedningens motivering

Stockholms läns landsting har beretts möjlighet att yttra sig över Indelningskommitténs delbetänkande Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48). Stockholms läns landsting har deltagit i de dialoger med Indelningskommittén, och kommer att fortsätta dessa dialoger i den fortsatta processen.

Att stärka Stockholms län gynnar hela landet eftersom storstadsregionerna driver Sveriges tillväxt och utveckling. Det är därför centralt att Stockholms län har de rätta förutsättningarna att även i framtiden vara konkurrenskraftigt jämfört med andra storstadsregioner på en internationell arena om Sverige, även fortsättningsvis, ska vara en attraktiv destination för utländska och inhemska investeringar samt huvudkontor. Utredningens beskrivning av att storstadsregionerna idag har en fördel kan tolkas som att reformen framför allt är till för övriga regioner i landet. En ändamålsenlig regional samhällsorganisation är dock högst central även för

huvudstadsregionens möjligheter att fortsatt vara en stark tillväxtmotor av betydelse för hela landet. Storstadsregioner är mer sammanlänkade än andra delar av landet och det är här en regional samordning när det gäller exempelvis kollektivtrafik, bebyggelsestruktur och arbetsmarknad är både viktigare och svårare att få till. Den snabba befolkningstillväxten i regionen ökar behovet av att samlas kring gemensamma frågor och av en tydlig struktur för beslutsfattande inom regionen. Stockholms läns landsting välkomnar därför en tydligare regional organisation av statliga myndigheter och att samspelet underlättas och utvecklas. Att skapa tydligare strukturer för beslutsfattande genom att samla det regionala utvecklingsansvaret på en aktör gör det enklare för regionens lokala, regionala och statliga parter att samarbeta kring regionens framtid.

Det finns emellertid flera frågor kring utredningen som har ett behov av att förtydligas och Stockholms läns landsting väntar på slutbetänkandet som ska visa hur myndigheternas regionala indelning är tänkt att se ut Stockholms läns landsting vill betona att ett förtydligande är nödvändigt kring de förändringar som krävs för att optimera förutsättningarna för en ändamålsenlig organisation även för de nationella myndigheterna. Myndigheter inom utbildningsområdet, arbetsmarknad, fysisk planering liksom tillväxt- och innovationsfrågor måste samordnas med den regionala nivån.

Stockholms läns landsting ser även ett behov av ett förtydligande kring länsstyrelsens samordnande roll i en ny kontext med storregioner. Utöver frågor som ligger inom det regionala utvecklingsansvaret finns skäl för kommittén att i slutbetänkandet ytterligare belysa roller och samspel i närliggande frågor av betydelse för regional utveckling. Det gäller till exempel landsbygdsfrågor inklusive bredbandsutbyggnad som hanteras av såväl aktören med regionalt utvecklingsansvar som länsstyrelsen och Jordbruksverket. Det gäller även energi- och klimatstrategier, miljöfrågor ur ett regionalt utvecklingsperspektiv, integrationsfrågor, analysfunktioner liksom frågor kopplade till fysisk planering.

Gällande den föreslagna länssammanslagningen mellan Stockholms län och Region Gotland finns det flera stora utmaningar. Landstingsfullmäktige har 149 mandat och Gotland skulle få fyra av de fasta mandaten vid en sammanslagning. Innan en eventuell sammanslagning sker bör därför alla konsekvenser av en sådan utredas noga. Både ur ett demokratiskt och ekonomiskt perspektiv. Det är också viktigt att beslutet vilar på en folklig grund och att både Gotland och Stockholm ser att en sammanslagning är den bästa lösningen för båda parter. Stockholms läns landsting kan redan idag se att det kan bli problematiskt att slå samman två områden som i princip helt saknar en gemensam arbetsmarknad, samtidigt som en stor arbetspendling sker mellan Stockholm och kringliggande regioner. Andra skillnader är hur Stockholm och Gotland är organiserade, där Region

Gotland har ett annat uppdrag som region och primärkommun samt Gotlands speciella förutsättningar som ö. Utifrån detta fodras att en adekvat bedömning av möjliga konsekvenser och utfall genomförs.

Ett flertal frågor återstår i diskussionen mellan staten och Gotland/Stockholm vilket måste besvaras. Frågorna berör bland annat länsstyrelsens närvaro på Gotland, statligt ansvar för Gotlandstrafiken, fördelning av regionala tillväxt- och infrastrukturmedel, kultur – inte minst genom den stockholmsspecifika problematiken kring kultursamverkansmodellen, skatteutjämning, hälso- och sjukvården, EU-medel, Gotlands ö-status samt demokrati och styrning.

En skillnad mellan Stockholms läns landsting och Region Gotland idag gäller kollektivtrafik och väghållning. Ansvar för väghållning (och skolskjuts med mera) åligger idag hos kommunerna samtidigt som Stockholm läns landsting genom trafikförvaltningen arbetar med planering och drift av kollektivtrafiken. Skillnaderna är flera och måste inventeras för att sedan utredas.

Detta leder fram till frågan om det verkligen kan anses ändamålsenligt för Stockholms län och Gotland att bilda en gemensam region. Ekonomiska konsekvensbedömningar och beräkningar är exempel på vad utredningen bör kompletteras med. Möjligheten att Gotland även fortsättningsvis är en egen region bör också utredas.

Stockholms läns landsting efterfrågar även ett svar på när länssammanslagningarna är tänkta att effektueras. Kommer sammanslagning att gälla från 2023 för regioner, men tidigare för länsstyrelserna?

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 29 augusti 2016
Förslag till yttrande
Sammanfattning av delbetänkandet Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48)

Torbjörn Rosdahl

Carl Rydingstam

Landstingsstyrelsens förvaltning
Landstingsdirektörens stab

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2016-08-29

LS 2016-0929

Handläggare:
Clara Wahren

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -09- 02
Dnr LS 2016-0929
Rotel I

Landstingsstyrelsen

Yttrande över delbetänkandet Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48)

Ärendebeskrivning

Finansdepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över delbetänkandet Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48).

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 29 augusti 2016
Förslag till yttrande
Sammanfattning av delbetänkandet Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48)

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att avge yttrande till Finansdepartementet över delbetänkandet Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48) i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Den av regeringen tillsatta Indelningskommittén har kommit med ett delbetänkande där tre nya län föreslås bildas. Stockholms läns landsting bereds möjligheten att yttra sig över delbetänkandet.

Stockholms läns landsting har deltagit i dialog med Indelningskommittén. I förvaltningens förslag till yttrande lyfts frågan om länsstyrelsens framtida roll, det regionala utvecklingsansvaret samt vissa övergripande frågor om den föreslagna länssammanslagningen mellan Stockholms län och Region Gotland.

Bakgrund
Regeringen har tillsatt en kommitté med uppgift att föreslå en ny indelning av län och landsting, Indelningskommittén. I sitt delbetänkande föreslår Indelningskommittén att tre nya län bildas: Norrlands län bestående av Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, Svealands län bestående av Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län samt att Västra Götalands län och Värmlands län läggs samman i ett nytt Västra Götalands län. De föreslagna ändringarna i länsindelningen ska träda i kraft den 1 januari 2018. Den förändrade landstingsindelningen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Indelningskommittén föreslår inte att några förändringar träder i kraft den 1 januari 2019 för Stockholms län.

Indelningskommitténs slutbetänkande ska presenteras senast 31 augusti 2017. Indelningskommitténs bedömning är att det kommer att innehålla:

- indelningsförslag för resten av landet
- vilka myndigheter som bör ha en samordnad regional indelning i en kommande regional samhällsorganisation
- former för samverkan mellan staten och regionala självstyrelsen
- länsstyrelsernas uppdrag och roll
- beteckningen på kommuner på regional nivå.

Stockholms läns landsting har på politisk nivå deltagit i dialog med Indelningskommittén och framfört synpunkter i regionindelningsfrågan, även Region Gotland har deltagit. Ett faktaunderlag om Stockholms läns landsting och Region Gotland har tagits fram på tjänstemannanivå och skickats till Indelningskommittén, *Konsekvenser av länssammanslagning Stockholm-Gotland*, LS 2015-1311.

Överväganden
Om reformen får effekt i form av ökad tillväxt och skattekraft i andra delar av landet, är det värdefullt för Stockholms läns landsting och även för övriga landet. En ändamålsenlig samhällsorganisation är även av stor betydelse för storstadsregionerna, för att dessa ska kunna stå starka i den globala konkurrensen.

Förvaltningen poängterar vikten av att nuvarande samarbeten över läns- och regiongränser måste kunna fortsätta och länsstyrelsens framtida roll i detta.

Det regionala utvecklingsansvaret är centralt och förvaltningen ser positivt på att utredningen slår fast att det är landsting som ska ha det regionala utvecklingsansvaret.

Förvaltningen lyfter även fram de synpunkter som lämnats från tjänstemannanivå till Indelningskommittén angående förslaget på sammanslagningen mellan Stockholms län och Region Gotland.

Stockholms läns landsting anser att kommittén uppfattat de speciella förutsättningarna som gäller för den föreslagna länssammanslagningen mellan Stockholms län och Region Gotland. Ett flertal frågor kräver ytterligare utredning och diskussioner.

Yttrandet har tagits fram i samråd med tillväxt- och regionplaneförvaltningen, hälso- och sjukvårdsförvaltningen, trafikförvaltningen och kulturförvaltningen.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Beslutat att avge yttrande har inga ekonomiska konsekvenser.

Miljökonsekvenser av beslutet

I enlighet med landstingets Miljöpolitiska program 2012-2016 har hänsyn till miljön beaktats och slutsatsen är att det inte är relevant med en miljökonsekvensbedömning i detta ärende.

Anne Rundquist
Tillförordnad landstingsdirektör

Landstingsstyrelsen

YTTRANDE
2016-09-20

LS 2016-0929

Finansdepartementet

Yttrande över delbetänkandet Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48)

Stockholms läns landsting har beretts möjlighet att yttra sig över Indelningskommitténs delbetänkande Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48).

Stockholms läns landsting har deltagit i de dialoger som Indelningskommittén bjudit in till, och ser fram emot att fortsätta dessa dialoger i den fortsatta processen. I detta yttrande lämnas kommentarer kring delar av delbetänkandet som Stockholms läns landsting uppfattar kan komma att påverkas av.

Utgångspunkten för ny länsindelning

Stockholms läns landsting accepterar skälet ”jämnstarka län och landsting” som utgångspunkt för förslag till ny länsindelning, även om det innebär att starka funktionella samband inom exempelvis arbetsmarknadsregionen då inte utgör grund för ny länsindelning. Det kan inte nog understrykas att samarbete inom olika funktionella regioner fortsatt behövs och kommer att sträcka sig även över de nya länsgränserna. Ett storregionalt perspektiv och samarbete är en viktig grund i arbetet med den regionala utvecklingsplanen för Stockholms län.

Om reformen får effekt i form av ökad tillväxt och skattekraft i andra delar av landet, är det till värde för Stockholm och därmed även för övriga landet.

Stockholms läns landsting anser att ett starkt Sverige också behöver starka storstadsregioner. Konkurrensen ska ses i ett internationellt perspektiv och inte ett nationellt, där Stockholmsregionen konkurrerar med andra storstadsregioner globalt om bland annat investeringar och huvudkontor. Utredningens beskrivning av att det idag råder fördel för storstadsregionerna, kan tolkas som att reformen framför allt är till för övriga regioner i landet. En ändamålsenlig regional samhällsorganisation är

central även för huvudstadsregionens möjligheter att fortsatt vara en stark tillväxtmotor av betydelse för hela landet. Det gäller inte minst hur statliga myndigheters uppdrag organiseras på regional nivå. Stockholms läns landsting välkomnar en tydligare regional organisation av statliga myndigheter och att samspelet underlättas och utvecklas.

Utredningen ska återkomma till vilka statliga myndigheter som ska ha samma regionala indelning i sitt slutbetänkande. Stockholms läns landsting vill betona vikten av att nu genomföra de förändringar som krävs för att optimera förutsättningarna för en ändamålsenlig organisation även för de nationella myndigheterna. Då bör även myndigheter inom utbildningsområdet (främst Myndigheten för yrkeshögskolan), arbetsmarknad (Arbetsförmedlingen), fysisk planering (Boverket, Energimyndigheten, Lantmäteriet) liksom tillväxt- och innovationsfrågor (Tillväxtverket och Vinnova) samordnas med de nya regionerna.

Länsstyrelsens roll

Stockholms läns landsting ser positivt på att länsstyrelsens roll att samordna staten regionalt förtydligas, men hur det ska ske behöver utredas utifrån den nya kontext som sex nya större regioner innebär. Regionerna kommer att även fortsatt ha egna kontakter direkt med relevanta statliga myndigheter, det blir också lättare för myndigheter att samla och föra dialog med företrädare för samtliga regioner. Det underlättar funktionellt samarbete över nya länsgränser, för såväl staten som regionerna. Länsstyrelsens samordnande roll får inte utvecklas i sådan riktning att direkta kontakter försvåras.

Om länsstyrelsen ska kunna fullgöra uppdraget att samordna staten på regional nivå, bör samtidigt relevanta statliga myndigheter få i uppdrag att låta samordna sig. Därtill behöver de nationella myndigheterna med betydelse för regional utveckling få ett än tydligare uppdrag att samverka med de regionalt utvecklingsansvariga aktörerna för att kunna möta behov och potential i respektive region. Denna roll kan inte övertas av länsstyrelsen, snarare bör länsstyrelsen bistå, följa upp och säkerställa att så sker från de nationella myndigheternas sida i respektive region/län.

Stockholms läns landsting vill understryka vikten av att länsstyrelsens framtida roll och uppdrag i arbetet med regional utveckling tydliggörs så långt möjligt, för att underlätta samspelet med regionerna. Utöver frågor som ligger inom det regionala utvecklingsansvaret, finns skäl för kommittén att i slutbetänkandet ytterligare belysa roller och samspel i närliggande frågor av betydelse för regional utveckling. Det gäller till

exempel landsbygdsfrågor inklusive bredbandsutbyggnad som hanteras av såväl aktören med regionalt utvecklingsansvar som länsstyrelsen och Jordbruksverket. Det gäller även energi- och klimatstrategier, miljöfrågor ur ett regionalt utvecklingsperspektiv, integrationsfrågor, analysfunktioner liksom frågor kopplade till fysisk planering.

Regionalt utvecklingsansvar

Stockholms läns landsting ser positivt på att utredningen slår fast att det är landsting som ska ha det regionala utvecklingsansvaret och att det ”inte finns skäl till avsteg från detta i något fall”. Att det regionala utvecklingsansvaret är organiserat efter en sammanhållande princip med samma ansvariga aktör i hela landet ger tydliga förutsättningar. En enhetlig regional organisering underlättar dels den inomregionala samverkan mellan regional och kommunal nivå, dels den mellanregionala samverkan mellan regionerna samt även med nationell nivå.

Den föreslagna länssammanslagningen mellan Stockholms län och Region Gotland

Det finns stora skillnader och därmed utmaningar mellan Stockholms län och Region Gotland. En viktig skillnad är storleken på Stockholms län och Region Gotland. Andra skillnader är hur Stockholm och Gotland är organiserade, där Region Gotland har ett annat uppdrag som region och primärkommun samt Gotlands speciella förutsättningar som ö. Samtidigt finns det goda samarbeten och en vilja att hitta lösningar som är bra för invånarna.

Ett flertal frågor återstår i diskussionen mellan staten och Gotland/Stockholm, exempelvis länsstyrelsens närvaro på Gotland, statligt ansvar för Gotlandstrafiken, fördelning av regionala tillväxt- och infrastrukturmedel, kultur – inte minst genom den stockholmsspecifika problematiken kring kultursamverkansmodellen, skatteutjämning, EU-medel, Gotlands ö-status samt den fortsatta processen kring ny länsindelning.

Stockholm/Gotland kommer bilateralt fortsatt diskutera hälso- och sjukvård samt omsorgsfrågor, kollektivtrafik; bl.a. lokal hantering av lokala trafikfrågor, flerkärnighet, kultur samt gotlandsfrågor i storregionen; beredning, demokrati och styrning.

Övriga frågor och kommentarer

I delbetänkandet föreslås de nya länen gälla för regionerna från år 2019 men från 2018 för länsstyrelsernas del. Stockholms läns landsting ser gärna svar på hur det är tänkt det med de senare länssammanslagningarna. Från 2023 för regionerna, men tidigare för länsstyrelserna? Och ska kommande län på samma sätt bildas år 2021 för att sedan, efter valet 2022, bilda de nya landstingen från 2023?

Stockholms läns landsting ställer sig bakom de förslag som Indelningskommittén lämnar i frågan om kommunalekonomiska utjämningar, kapitel 10.

I övrigt ser Stockholms läns landsting fram emot Indelningskommitténs slutbetänkande.

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -07- 08
Dnr. LS 2016-0929

Sammanfattning

Dagens länsindelning är i de flesta fall flera hundra år gammal. Redan år 1957 pekade Riksdagens revisorer på att länen inte längre framstod som naturligt avgränsade administrativa enheter och allt sedan dess har utredning efter utredning pekat på att den nuvarande länsindelningen har spelat ut sin roll och att en reformering av den regionala samhällsorganisationen är angelägen.

Under de senaste decennierna har dock tre större ändringar i länsindelningen genomförts. År 1968 lades Stockholm stad och Stockholms län samman till ett nytt län, Stockholms län. 1997 slogs Kristianstads och Malmöhus län samman till Skåne län och året efter, 1998, lades Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Skaraborgs län samman till Västra Götalands län. De i dag största länen har således redan genomfört en indelningsreform. Över hälften av Sveriges befolkning bor i dessa tre län, medan mindre än hälften, bor i 18 län.

Länsgränser är administrativa gränser, tänkta att avgränsa den statliga förvaltningens och landstingens verksamhet. I dag är det dock enbart länsstyrelserna av de statliga myndigheterna som har länet som indelningsgrund. De flesta andra statliga myndigheter med en regional organisation har en regional indelning med mellan fem och åtta regioner. En del färre, andra något fler. Vid en jämförelse mellan statliga myndigheters indelning kan konstateras att dessa indelningar skiljer sig åt och att det i princip inte är någon som är den andra lik. Myndigheterna har organiserat sig utifrån det egna perspektivet och den egna verksamhetens förutsättningar utan att tillräcklig hänsyn tagits till effekterna för den samlade statliga förvaltningen på regional nivå.

Staten är således både asymmetrisk och fragmenterad i sin regionala indelning. Även landstingens två största verksamhetsområden, hälso- och sjukvård samt regionalt tillväxtarbete, är i viss mån regionaliserat. Landstingen samverkar i sex sjukvårdsregioner

och i varje sjukvårdsregion finns en samverkansnämnd vars uppgift bland annat är att inom regionen, i vilket flera landsting ingår, samordna högspecialiserad vård. En viktig del av det regionala tillväxtarbetet sker i de åtta så kallade NUTS-II-områdena och i varje sådant område fördelas medel från bland annat Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden.

Fördel storstadsregionerna

Den kraftiga obalansen i den regionala samhällsorganisationen har gett Stockholm, Skåne och Västra Götaland fördelar genom att man har stora administrativa resurser och en kunskapsmässig plattform vid såväl regionala som nationella prioriteringsdiskussioner.

Dessa län kan därför i kraft av sin planeringskapacitet ta fram genomarbetade underlag som är väl anpassade till de beslutsprocesser som till exempel Trafikverket eller andra myndigheter har. Genom en god lokal och regional kännedom och ett faktamässigt övertag vid diskussioner om till exempel byggandet av vägar och järnvägar kan den starka regionen övertygande och proaktivt göra analyser som illustrerar varför de egna förslagen är de mest lämpliga och lönsamma. Det finns också en storleksmässig obalans när det gäller fördelningen av nationella forskningsresurser samt projektmedel från EU. Undersökningar visar att forskningsmedlen från Vinnova, EU:s ramprogram, Tillväxtverket och Energimyndigheten som fördelas i konkurrens mellan europeiska regioner och länen i Sverige till 82 procent har gått till Stockholms, Skånes och Västra Götalands län och forskningsmiljöer i Östergötland och Uppsala. Endast 18 procent fördelades i övriga Sverige. Det är tydligt att det är de redan starka länen som drar det längsta strået.

Det förslag vi nu presenterar utgår från att vi anser att det för framtiden finns möjlighet att skapa sex starka län som alla, i ökad global konkurrens och inom den europeiska integrationen, kan bidra till nationell tillväxt och lokal välfärd. Dessa landsting blir också starka nog att fungera i en ändamålsenlig regional samhällsorganisation tillsammans med länsstyrelser och centrala statliga myndigheter. Sveriges regionala indelning är viktig för möjligheterna att skapa tillväxt och därmed förutsättningar för likvärdig välfärd i hela landet.

En ändamålsenlig samhällsorganisation

För stora delar av såväl statens som landstingens regionala verksamheter är dagens län inte längre utgångspunkten – så som det en gång var tänkt. Vår bedömning är att ett första steg i att samordna staten regionalt är att relevanta statliga myndigheter med en regional indelning koordineras med den nya läns- och landstingsindelningen. Med detta läggs grunden för en samhällsorganisation som utgår från behovet av samverkan för utveckling och hållbar tillväxt. Vi anser att de statliga myndigheter som främst är relevanta för en samordnad regional indelning är de som

- har särskilt betydelse för samverkan kring det regionala utvecklingsansvaret och för den regionala utvecklingen i länen,
- har tydliga kopplingar till landstingens och kommunernas verksamheter, eller
- har tydliga kopplingar till länsstyrelsernas verksamheter.

Vi avser att i slutbetänkandet återkomma till frågan om vilka statliga myndigheter som bör ha en samordnad regional indelning. Dock kan konstateras att en samordnad regional indelning är av särskild vikt gällande de myndigheter där det regionala självstyret gör prioriteringar och fattar beslut om användningen av statliga medel i myndigheternas budgetar. Detta rör bland annat Trafikverket, Tillväxtverket och ESF-rådet.

Det räcker dock inte att skapa enhetlighet i statliga myndigheters regionala indelning. Även den statliga verksamheten måste samordnas regionalt. Staten är organiserad vertikalt, i stuprör, med olika specialiserade sektorsmyndigheter. Specialiseringen och avgränsning av sakområden är nödvändig för att myndigheterna ska kunna hålla hög kompetens och ha en effektivitet i verksamheten. Men specialiseringen har också avigsidor då allt fler samhällsfrågor rör flera sakområden. Specialiseringen kan också skapa svårigheter i samverkan med kommunerna och det regionala självstyret vars uppdrag är horisontellt och omfattar flera samhällsområden. Behovet av samverkan mellan olika statliga myndigheter för att kunna göra en helhetsanalys och behovet av att göra avvägningar mellan olika sektorsintressen blir allt större.

Länsstyrelserna är de enda statliga myndigheter som i likhet med den kommunala sektorn har ett horisontellt uppdrag med en rad olika verksamhetsområden. Länsstyrelserna har också i uppdrag att samordna staten regionalt och att göra tvärsektoriella avvägningar mellan statliga sektorsintressen och vår bedömning är att länsstyrelsernas uppdrag att samordna staten regionalt bör förtydligas och förstärkas. Länsstyrelsernas roll i det regionala tillväxtarbetet bör förtydligas och vi avser att återkomma till dessa frågor i vårt slutbetänkande.

Mer resursstarka län och landsting

För att trygga en tillväxt i hela landet, och därmed också skapa förutsättningar för en levande landsbygd, krävs en samhällsorganisation som i ökad omfattning möjliggör en positiv utveckling även utanför storstadsområdena. Flera utredningar har pekat på att Sverige måste forma en samhällsorganisation som kan förbättra förutsättningarna för att behålla och utveckla globalt konkurrenskraftiga arbetsmarknader, inte bara i de tre storstadsområdena utan på flera platser i landet. Detta är en av de stora tillväxtutmaningarna.

Det kräver en indelning av Sverige som gör det möjligt att skapa flera resursstarka län och landsting som får ökad planeringskapacitet, bättre villkor för inomregional planering och organisatoriska förutsättningar för att överbrygga nationella planeringsstuprör.

Vi har därför i vårt indelningsarbete haft fyra utgångspunkter för en ny indelning i län och landsting. Dessa utgångspunkter är:

Jämnstarka län och landsting

Vi har strävat efter att åstadkomma mer jämnstarka län och landsting vilket innebär att befolkningens storlek är viktig eftersom det handlar om skatteunderlag och ekonomisk bärighet för att kunna möta befolkningens behov och förväntningar samt framtidens utmaningar.

Kapacitet att bygga strukturer för regional utveckling

De nya länen och landstingen ska ha tillräcklig kapacitet för att kunna bygga strukturer för regional utveckling. Det handlar om att kunna upprätta, vidmakthålla och utveckla forskningsmiljöer och kompetenscentra, att kunna fördela resurser och genomföra nödvändiga investeringar.

Förmåga att ansvara för det regionala hälso- och sjukvårdssystemet inklusive regionsjukvården

De nya länen och landstingen ska ha tillräcklig förmåga att själva kunna ansvara för hälso- och sjukvårdssystemet. Även med väsentligt färre län kommer samverkan mellan sjukvårdshuvudmännen och staten att vara nödvändigt.

Utgå från befintliga samverkansmönster

Vi bygger vidare på de samverkansmönster som har vuxit fram inom olika samhällsområden. Även om dessa samarbeten inte bygger på en gemensam identitet så har de ofta en stor betydelse för möjligheterna att samlas kring en gemensam agenda och mobilisera utvecklingskraft. Dessa samarbetsmönster är ofta förankrade i befolkningen och kan därmed skapa legitimitet för en ny länsindelning.

Demokrati och legitimitet

Ett grundläggande krav på ett demokratiskt styrelseskick är att det ska vara överskådligt så att medborgarna har möjlighet att förstå var beslut fattas, möjlighet att påverka processen samt möjlighet att utkräva ansvar av de valda representanterna. Ett svårbegripligt och svårgenomträngligt system kan därför försvaga legitimiteten för den regionala demokratin. Att samla verksamheterna och uppgifterna som i dag beslutas av indirekta politiska organ i ett direktvalt landsting innebär möjligheter för en förstärkning av demokratin. Det ger också möjlighet att utveckla samverkan med olika intresseorganisationer och civilsamhället.

En indelning i sex län

För att ta vara på hela landets resurser och skapa förutsättningar för utveckling och tillväxt i hela landet är vår bedömning att sex regioner skapar en sådan utvecklingskraft att tillväxt kan ske i hela landet. En indelning i sex län och landsting ger möjligheter för alla delar i de nya länen både att utvecklas och att få del av den gemensamma utvecklingen samt bidra till den nationella tillväxten och den lokala välfärden.

Detta handlar, som nämnts, inte främst om sammanslagningar av län och landsting. Lika viktigt som att skapa resursstarka län och landsting är det att skapa en regional samhällsorganisation där statliga myndigheter kan ha en gemensam indelning med de nya länen och landstingen vilket i sin tur ger ökad styrka i arbetet med såväl regionalt tillväxtarbete som hälso- och sjukvård.

Utifrån ett strikt arbetsmarknadsperspektiv hade ett alternativ varit att satsa på nuvarande tre starka regioner och föreslå en ny regional samhällsorganisation utifrån dessa. Vi har inte valt att föreslå en sådan indelning, som skulle leda till en ännu större regional obalans. Vi föreslår i stället en indelning med en stark region mellan Stockholm och Västra Götaland, ett Svealand bestående av Gävleborg, Dalarna, Uppsala, Örebro, Västmanland och Södermanland. På motsvarande sätt föreslår vi en stark region mellan Stockholm och Skåne bestående av Östergötland och länen i Småland. I den norra delen av landet föreslås en sammanslagning av de fyra nordligaste länen. Därmed uppnås en tillräcklig styrka för ett effektivt regionalt utvecklingsarbete i norr. En indelning av Sverige i mer jämnstarka län och landsting med verklig förmåga att fullgöra sina uppdrag. På detta sätt skapas förutsättningar att bygga strukturer för regional utveckling och mer jämlika förutsättningar att ta ansvar för hälso- och sjukvård.

Förslag på tre indelningsändringar

Detta förslag på indelning av Sverige i sex län och landsting bygger på våra direktiv, våra utgångspunkter samt den dialog vi har haft med politiska företrädare för länen. Enligt våra direktiv ska vi lämna vårt slutbetänkande senast den 31 augusti 2017 för ett ikraftträdande 2023. Om vi finner att det är möjligt att genomföra

en eller flera indelningsändringar som kan träda i kraft den 1 januari 2019 ska vi lämna ett delbetänkande senast den 30 juni 2016.

I detta delbetänkande lämnas sådana förslag som, för landstingens del, kan träda i kraft den 1 januari 2019. Vi har fört dialog med politiska företrädare i de berörda länen. I länen finns olika uppfattningar om såväl reformen som helhet som om tidpunkten för ikraftträdandet. I vissa län finns en bred parlamentarisk majoritet för en indelningsändring och en stark önskan om ett ikraftträdande 2019. I vissa län finns tveksamheter kring om ett ikraftträdande bör ske 2019 eller 2023. En aspekt som berörts är de utmaningar det innebär att bedriva en effektiv verksamhet i en organisation som under lång tid vet att man kommer vara föremål för förändringar. Många har också lyft fram den problematik som det kan innebära att verksamheten under lång tid leds av indelningsdelegerade. Vi bedömer som helhet att det finns en acceptans i de berörda länen för en indelningsändring med ikraftträdande 2019. I samtliga föreslagna nya län har diskussioner och också försök till olika regionbildningar föregått det förslag som vi nu lägger. Vi föreslår nedanstående tre indelningsändringar och kommer att återkomma till återstående nya län i vårt slutbetänkande.

Norrlands län

Vi föreslår en sammanläggning av de fyra nordligaste länen, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län och landstingen i dessa län. Därmed uppnås en tillräcklig styrka för att ansvara för sjukvården i landstinget och resurser för ett effektivt regionalt utvecklingsarbete. Länen är relativt glest befolkade och för att få tillräcklig kraft i det nya länet blir det med nödvändighet ett stort geografiskt område. Här har således avvägningar gjorts mellan å ena sidan resursstyrka och å andra sidan geografisk storlek.

Svealands län

Vi föreslår ett bildande av Svealands län bestående av dagens Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län. De kan då utgöra en stark samarbetspart till bland

annat Stockholms län. Samverkan kring bland annat kollektivtrafik och transportinfrastruktur underlättas av att hanteras av två parter i stället för i dagens indelning. Detta område har inom hälso- och sjukvårdsområdet länge samverkat inom ramen för den något större Uppsala-Örebro sjukvårdsregion.

Västra Götalands län

Vi föreslår att dagens Västra Götalands län och Värmlands län läggs samman i ett nytt Västra Götalands län. Detta knyter samman näringslivet runt Vänern och bygger vidare på befintliga samarbeten samt ger förutsättningar för ett gemensamt samarbete med Norge.

Länsstyrelser i de föreslagna länen

En ändrad länsindelning innebär även en ändrad organisation för länsstyrelserna. Färre länsstyrelser innebär även större länsstyrelser med ansvar för en större yta och bättre förutsättningar för att bedriva en effektiv och likvärdig verksamhet. Länsstyrelsernas uppgifter, dels i det regionala tillväxtarbetet och dels att samordna staten på regional nivå bör utvecklas.

Respektive ny länsstyrelse ska ansvara för länsstyrelsernas uppgifter i det nya länet. Det innebär att vissa uppgifter som tidigare varit koncentrerade till andra länsstyrelser förs till de nya länsstyrelserna när dessa bildas.

Ikraftträdande

De föreslagna ändringarna i länsindelningen ska träda i kraft den 1 januari 2018. Den förändrade landstingsindelningen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.